

Overzicht van stemmingen in de Tweede Kamer

afdeling **Directie Inhoud**

aan De leden van de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken

datum 2 juli 2026

Betreffende wetsvoorstel:

36863

Wijziging van de Kieswet in verband met het stellen van nadere regels voor bijstand in het stemhokje en voor de benoeming van stembureauleden

Eindstemming wetsvoorstel

Het wetsvoorstel is op 2 juli 2026 aangenomen door de Tweede Kamer.

Voor: PRO, SP, 50PLUS, D66, Volt, PvdD, CDA, DENK, VVD, SGP, ChristenUnie, BBB, Lid Keijzer en PVV .

Tegen: JA21, Groep Markuszower en FVD.

Aangenomen amendementen

Opschrift en beweegreden

Invoeging artikel 0A

17 (Mohandis) over het niet langer toestaan dat volksvertegenwoordigers en bestuurders lid van het stembureau zijn

Met het voorliggende wetsvoorstel wordt het voor alle kiezers die dat wensen mogelijk gemaakt om hulp te krijgen in het stemhokje. Dit is een belangrijke stap voor de toegankelijkheid van het verkiezingsproces. Alle kiezers kunnen hierdoor assistentie krijgen. De ondersteuning voor kiezers met een motorische of visuele beperking blijft gelijk en deze kiezers kunnen zelf bepalen wie zij vragen voor de ondersteuning. Voor andere kiezers geldt dat zij alleen een lid van het stembureau kunnen vragen om ondersteuning te bieden in het stemhokje.

Indiener vindt het van belang dat kiezers op een zorgvuldige en neutrale wijze worden ondersteund bij het uitbrengen van hun stem zodat de vrije keuze van de kiezer altijd goed gewaarborgd is. Daarom wordt middels dit amendement voorgesteld te borgen dat er geen volksvertegenwoordigers of bestuurders zitting nemen in een stembureau. Op dit moment mag iemand die kandidaat is bij de betreffende verkiezingen al geen lid zijn van het stembureau. Ook een gekozen lid van het vertegenwoordigende orgaan waarvoor de

Amendementen zijn in volgorde van stemming - op artikelnummer - weergegeven: allereerst de aangenomen en/of overgenomen amendementen, vervolgens de verworpen of ingetrokken amendementen en tenslotte eventuele moties. Vervangen amendementen zijn d.m.v. een → aangegeven: bijv. 7 → 8 → **20**. Amendement nr. 7 is vervangen door amendement nr. 8, dat op zijn beurt vervangen is door amendement nr. 20. De vette notatie van het stuknummer geeft aan dat dit het definitieve amendement is. De stemmingslijsten worden gemaakt op basis van de ongecorrigeerde draad van de vergadering.

datum 2 juli 2026

blad 2

verkiezingen worden gehouden mag op dit moment geen lid van het stembureau zijn. Bij de Tweede Kamerverkiezingen mag nu echter bijvoorbeeld wel een gemeenteraadslid stembureaulid zijn of omgekeerd. Omdat politici in hun eigen omgeving vaak bekend zijn bij veel kiezers kan dit ervoor zorgen dat kiezers die assistentie krijgen in het stemhokje zich onbedoeld ongemakkelijk kunnen voelen. Volgens indiener is dit een ongewenste situatie. Indiener vindt het belangrijk daarom belangrijk dat dergelijke ongewenste of ongemakkelijke situaties in stembureaus worden voorkomen. Met dit amendement wordt voorgesteld om iedere vorm van ongewenste situaties te voorkomen en een heldere lijn in de wet op te nemen. Dit betekent dat wat indiener betreft volksvertegenwoordigers en bestuurders, net als kandidaten bij de betreffende verkiezing, geen lid meer kunnen zijn van een stembureau.

Aangenomen. Voor: PRO, 50PLUS, D66, Volt, PvdD, CDA, DENK, VVD, SGP, ChristenUnie, JA21, BBB, PVV en FVD.

Artikel I, onderdeel A

16 (Flach) over consequente toepassing van het begrip stemgeheim

Volgens het wetsvoorstel dienen leden van het stembureau het stemgeheim te bewaren van alle kiezers van wie zij kennis krijgen van de uitgebrachte stem. Het wetsvoorstel gebruikt hiervoor de aanduiding 'het geheim van de stemming'. De toelichting geeft aan dat dit begrip dichtbij het begrip stemgeheim ligt. Door deze toelichting kan onduidelijkheid ontstaan over wat nog meer verwacht zou worden in aanvulling op het bewaren van het stemgeheim, terwijl uit het voorstel blijkt dat inhoudelijk niets anders beoogd wordt dan het bewaren het stemgeheim en het naleven van verplichtingen die reeds in de wet staan, zoals het waarborgen dat de kiezer in afzondering het stembiljet invult. Om onduidelijkheid te vermijden, regelt dit amendement dat consequent het in de praktijk gangbare woord stemgeheim gebruikt wordt, in aansluiting bij wat reeds in artikel J 15 Kieswet te vinden is.

Aangenomen. Voor: PRO, SP, 50PLUS, D66, Volt, PvdD, CDA, DENK, VVD, SGP, ChristenUnie, JA21, BBB, Lid Keijzer, Groep Markuszower en FVD.

Artikel I, onderdeel B

13 (Tijds van den Brink) over het laten vervallen van de mogelijkheid hulp te vragen van een ander lid van het stembureau

Met dit amendement komt de mogelijkheid voor de stemgerechtigde om een ander lid van het stembureau aan te wijzen om hulp bij het stemmen te ontvangen – het voorgestelde lid 3 van artikel J 28a – te vervallen.

De indiener voorziet dat de voorgenoemde mogelijkheid om als kiezer zelf een lid van het stembureau te kiezen dat bijstand verleent het risico met zich meebrengt dat stemdwang uitgeoefend kan worden, waardoor de stemvrijheid van kiezers in gevaar kan komen. Met deze bepaling kunnen kiezers immers geïnstrueerd worden om een bepaald stembureau te verzoeken bijstand van een bepaald lid van het stembureau te ontvangen. Middels dit amendement wil de indiener het genoemde risico beperken.

Aangenomen. Voor: SP, 50PLUS, D66, Volt, CDA, VVD, JA21 en BBB.

datum 2 juli 2026

blad 3

Artikel I. onderdeel B

10 (Tijs van den Brink) over de wijze waarop bij het ontvangen van bijstand de kiezer mededeling over de stemvoorkeur kan doen

Dit amendement stelt nadere voorwaarden aan het te doorlopen proces van het verlenen van bijstand in het stemhokje, teneinde het stemgeheim en de stemvrijheid beter te kunnen waarborgen.

In het rapport 'Stemmen met vertrouwen' van de Adviescommissie Inrichting verkiezingsproces¹ [1] uit 2007 zijn de waarborgen waaraan ons verkiezingsproces moet voldoen beschreven. Deze waarborgen worden sindsdien gehanteerd in de wetgeving die betrekking heeft op het verkiezingsproces. Een van de waarborgen is het stemgeheim dat als volgt wordt gedefinieerd: "Het moet onmogelijk zijn om een verband te leggen tussen de identiteit van de persoon die de stem uitbrengt en de inhoud van de uitgebrachte stem. Het proces moet zodanig zijn ingericht, dat het onmogelijk is de kiezer te laten aantonen hoe hij of zij gestemd heeft."

Indiener is van mening dat in het wetsvoorstel nog onvoldoende aandacht is gegeven aan het waarborgen van het stemgeheim. Hulp vragen aan het stembureau heeft tot gevolg dat de kiezer zijn stemgeheim prijs moet geven. Naar oordeel van de indiener dient het proces dan echter zo ingericht te worden dat de stemvrijheid van de kiezer niet meer onder druk komt te staan dan in huidige stemproces.

In het wetsvoorstel wordt niet geregeld hoe een kiezer die gebruik maakt van de algemene mogelijkheid tot bijstand in het stemhokje verwacht wordt zijn of haar stemintentie tot uitdrukking te brengen. In de memorie van toelichting staat slechts dat het "Essentieel is dat de kiezer ondubbelzinnig duidelijk kan maken hoe hij van zijn kiesrecht gebruik wil maken. Dit doet de kiezer door de naam van de partij en de kandidaat duidelijk tot uitdrukking te brengen, of door duidelijk te maken dat hij een blanco stem wil uitbrengen. Bijvoorbeeld mondeling, door dit op te schrijven, in gebarentaal of door de partij en de kandidaat aan te wijzen (zoals op het stembiljet, op een foto, in een folder of in een krant)."

Onduidelijk is of het is toegestaan dat een kiezer een buiten het stembureau ingevulde schriftelijke weergave van zijn stemvoorkeur kan geven aan het lid van het stembureau dat de bijstand in het stemhokje verleent. Hierover mag volgens de indiener geen misverstand bestaan. Als dit zou worden toegestaan, dan wordt de mogelijkheid gecreëerd om de kiezer te dwingen om een schriftelijke weergave van zijn stemvoorkeur mee te nemen naar het stembureau, waarbij het lid van het stembureau geen andere keuze heeft dan te faciliteren dat de stem zo wordt uitgebracht. Doordat het wettelijk is toegestaan om de stemming in een stembureau waar te nemen, kan gecontroleerd worden of de kiezer die onder druk gezet wordt daadwerkelijk de vooraf ingevulde schriftelijke weergave van de stemvoorkeur aan het lid van het stembureau overhandigt. Naar oordeel van de indiener vormt dit een bedreiging voor de stemvrijheid van de kiezer.

¹ Kamerstukken II, 2007/08, 31200-VII, nr. 26.

datum 2 juli 2026

blad 4

Dit amendement regelt dat de kiezer die gebruik maakt van de mogelijkheid tot bijstand in het stembokje in het stembokje mondeling tot uitdrukking moet brengen op welke lijst en op welke kandidaat hij wil stemmen. De kiezer kan ook op schrift kenbaar maken wat zijn keuze is of door op het stembiljet aan te wijzen op welke kandidaat hij wil stemmen. Voorts wordt met dit amendement vastgelegd dat de schriftelijke uiting van de stemvoorkeur alleen kenbaar gemaakt kan worden op een blanco papier dat het lid van het stembureau in het stembokje aan de kiezer beschikbaar stelt. Hiermee wordt een extra waarborg ingebouwd tegen stemdwang, doordat de kiezer aan wie bijstand verleend wordt in het stembokje alsnog kan afwijken van de vooraf ingevulde schriftelijke weergave van de stemvoorkeur. Ook regelt het amendement dat het papier waarop de kiezer heeft geschreven op welke lijst en kandidaat hij wil stemmen door het lid van het stembureau ingenomen wordt. Daarmee wordt invulling gegeven aan dat deel van de stemvrijheid dat er op ziet dat het onmogelijk is dat kiezer na het uitbrengen van zijn stem aan kan tonen hoe hij gestemd heeft. Ook wordt geregeld dat het lid van het stembureau het papier deponeert in een daarvoor bestemde enveloppe. De enveloppe wordt bij de sluiting van de stemming door het stembureau verzegeld. Hiermee wordt aangesloten bij de procedure die reeds geldt in het geval dat een kiezer het stembiljet teruggeeft aan het stembureau als de kiezer zich heeft vergist, conform artikel J 27, tweede lid, van de Kieswet.

Aangenomen. Voor: PRO, SP, 50PLUS, D66, Volt, PvdD, CDA, DENK, VVD, SGP, ChristenUnie, JA21, BBB, Lid Keijzer en PVV.

Artikel II

8 → 11 (Flach) over een evaluatie meteen na de eerstvolgende verkiezing

Ondergetekende vindt het belangrijk om zo snel mogelijk te leren van de ervaringen met de hulp in het stembokje. Dit amendement regelt daarom dat de evaluatie niet alleen na 5 jaar wordt gedaan, maar ook meteen na de eerstvolgende verkiezingen voor de provinciale staten, de gemeenteraden, de Tweede Kamer of het Europees parlement.

Aangenomen. Voor: PRO, SP, 50PLUS, D66, Volt, PvdD, CDA, DENK, SGP, ChristenUnie, JA21, BBB, Lid Keijzer, Groep Markuszower, PVV en FVD.

Verworpen en ingetrokken amendementen

Opschrift en beweegreden

Artikel I

15 (Bikker) over het beperken van stemmen bij volmacht tot één volmacht

Indiener van dit amendement deelt de doelstelling van de regering om meer kiezers zelfstandig naar het stembokje te krijgen door de wettelijke mogelijkheden om hulp in het stembokje te ontvangen, uit te breiden. Het zoveel als mogelijk zelfstandig kunnen uitbrengen van een stem geniet in de ogen van de indiener van dit amendement de voorkeur.

datum 2 juli 2026

blad 5

Voor kiezers die op de verkiezingsdag niet zelf naar het stembureau kunnen gaan, zoals kiezers die tijdelijk in het buitenland verblijven of fysiek niet in staat zijn om een stembureau te bezoeken, vervult het stemmen bij volmacht een belangrijke functie. Tegelijkertijd brengt deze uitzondering op het uitgangspunt dat iedere kiezer persoonlijk zijn of haar stem uitbrengt risico's met zich mee. Het stemmen bij volmacht staat op gespannen voet met de bescherming van het stemgeheim en de stemvrijheid, omdat niet kan worden vastgesteld of de gemachtigde daadwerkelijk stemt overeenkomstig de wens van de volmachtgever en omdat de regeling ruimte laat voor ongewenste beïnvloeding. De recente gebeurtenissen in de gemeente Gorinchem onderstrepen de noodzaak voor het aanpassen van de regels met betrekking tot volmachtstemmen.

Dit amendement wijzigt het aantal volmachten dat een kiezer mag uitbrengen van twee naar één. Internationale organisaties hebben Nederland herhaaldelijk gewezen op de te ruime mogelijkheden voor het stemmen per volmacht. Onder meer de verkiezingswaarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) hebben kritiek geuit op het Nederlandse systeem van volmachtstemmen.² Ook de Group of States against Corruption (GRECO) heeft in bredere zin benadrukt dat verkiezingsprocessen zodanig moeten worden ingericht dat risico's op ongewenste beïnvloeding, misbruik en fraude zoveel mogelijk worden beperkt.

Door het maximumaantal volmachten per kiezer terug te brengen van twee naar één wordt het risico op het verzamelen en concentreren van stemmen verkleind. Daarmee wordt beter aangesloten bij het uitgangspunt dat iedere stem een persoonlijke keuze van de kiezer behoort te zijn. Tegelijkertijd blijft de mogelijkheid bestaan om via een volmacht deel te nemen aan de verkiezingen wanneer persoonlijk stemmen niet mogelijk is.

Het amendement beoogt daarmee een evenwicht te vinden tussen toegankelijkheid van het kiesrecht enerzijds en de bescherming van de integriteit, transparantie en betrouwbaarheid van het verkiezingsproces anderzijds.

Ingetrokken.

Invoeging onderdeel 0a

12 (Flach) over de mogelijkheid van nadere regels over de inrichting en uitrusting van stemlokalen

Begeleiding tijdens het stemmen kan een belangrijk middel zijn om het kiesrecht uit te kunnen oefenen. De wetgever dient echter ook te waarborgen dat kiezers zoveel mogelijk zonder begeleiding kunnen stemmen, allereerst om recht te doen aan hun zelfstandigheid, maar ook om het stemgeheim te waarborgen en misstanden te beperken. Ondergetekende constateert dat eenvoudige (technische) voorzieningen die de toegankelijkheid vergroten en het stemgeheim waarborgen, niet altijd in alle gemeenten beschikbaar zijn. Te denken valt bijvoorbeeld aan voorzieningen voor kiezers met een visuele beperking, zoals voelbare geleidelijnen op de vloer of de beschikbaarheid van een stembox of stemmal. Het

² <https://odhr.osce.org/sites/default/files/f/documents/c/6/322761.pdf>

datum 2 juli 2026

blad 6

ontbreken van voorzieningen kan betekenen dat kiezers niet zelf hun stem uitbrengen of dat zij onnodig onder begeleiding hun stem uitbrengen.

De Kieswet bepaalt nu dat burgemeester en wethouders geschikte stemlokalen aanwijzen. Burgemeester en wethouders moeten er bij de geschiktheid van stemlokalen ook aandacht aan besteden dat stemlokalen zodanig zijn gelegen en zo zijn ingericht en uitgerust dat kiezers met lichamelijke beperkingen zoveel mogelijk hun stem zelfstandig kunnen uitbrengen. Tot slot kan de Kiesraad ter ondersteuning instructies en kwaliteitsstandaarden vaststellen voor de uitvoering van het verkiezingsproces (art. A 11 Kieswet). Deze bevoegdheid gebeurt met het oog op de goede uitvoering van het bij of krachtens de wet bepaalde en laat onverlet de mogelijkheid om bij algemene maatregel van bestuur nadere regels te stellen over de geschiktheid van stemlokalen.

In artikel J 4, eerste lid, van de Kieswet is de mogelijkheid opgenomen om bij algemene maatregel van bestuur nadere regels te stellen over de geschiktheid van stemlokalen. Dit amendement verduidelijkt dat de mogelijkheid van nadere regels ook betrekking heeft op de inrichting en uitrusting van de stemlokalen ten behoeve van kiezers met een lichamelijke beperking of die om andere reden hulp behoeven bij het stemmen. De regels kunnen betrekking hebben op elk stembureau of ten minste één stembureau in elke gemeente. De uitwerking kan in overleg met gemeenten, de Kiesraad en vertegenwoordigende organisaties vorm krijgen, waarbij de noodzaak en de proportionaliteit van de inspanning een belangrijk aandachtspunt vormt. De Kiesraad heeft reeds criteria vastgesteld voor integrale toegankelijkheid van stembureaus, maar daarin komen voorzieningen voor visueel beperkten bijvoorbeeld summier aan bod. Het amendement onderstreept het belang om voortdurend te toetsen hoe specifieke groepen op eenvoudige wijze beter kunnen worden ondersteund.

Omdat artikel J 4 reeds spreekt over lichamelijke beperkingen is daarbij aangesloten. Deze term wordt door het amendement ook consequent toegepast in de wettelijke bepalingen.
Verworpen, Voor: PRO, SP, 50PLUS, Volt, PvdD, DENK, SGP, ChristenUnie, JA21, Lid Keijzer, Groep Markuszower en de PVV.

Artikel I, invoeging onderdeel Aa.

14 → **18** (Clemminck) over het gelijk schakelen van de ondersteuning vanwege lichamelijke gesteldheid en andere redenen

Met dit amendement wordt geregeld dat bijstand in het stemhokje, ongeacht de reden waarom de kiezer bijstand nodig heeft, uitsluitend wordt verleend door een lid van het stembureau. Dat geldt dus ook voor kiezers die vanwege hun lichamelijke gesteldheid ondersteuning nodig hebben. Daarmee wordt voor alle kiezers één gelijk regime ingevoerd. De kiezer behoudt toegang tot noodzakelijke ondersteuning, maar deze ondersteuning wordt in het stemhokje verleend door een daarvoor aangewezen, neutraal en getraind stembureau lid.

De indiener onderkent dat artikel 29, onderdeel a, onder iii, van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap bepaalt dat personen met een handicap, waar

datum 2 juli 2026

blad 7

nodig en op hun verzoek, ondersteuning bij het uitbrengen van hun stem moeten kunnen krijgen door een persoon van hun eigen keuze. Ook onderkent de indiener dat Nederland bij de ratificatie een interpretatieve verklaring heeft afgelegd, waarin onder ondersteuning in beginsel ondersteuning buiten het stemhokje wordt verstaan, behoudens ondersteuning die vanwege een lichamelijke handicap nodig is. Het huidige artikel J 28 Kieswet sluit daarbij aan. Dit amendement brengt daarin bewust een wijziging aan.

De indiener acht deze wijziging gerechtvaardigd, omdat zij de rechten van kiezers met een handicap niet wegneemt, maar op een andere wijze waarborgt en op onderdelen versterkt. Het recht op ondersteuning blijft bestaan. Ook blijft ruimte bestaan voor de eigen keuze van de kiezer binnen de waarborg dat de ondersteuning in het stemhokje wordt gegeven door een stembureaulid als neutrale ondersteuner. De kiezer kan, voor zover praktisch mogelijk en met inachtneming van een ordelijk verloop van de stemming, aangeven door welk beschikbaar stembureaulid hij of zij wil worden ondersteund. Gemeenten en voorzitters kunnen de inrichting van het stembureau daarop afstemmen, bijvoorbeeld door meerdere daarvoor geïnstrueerde stembureauleden beschikbaar te hebben. De eigen keuze wordt daarmee niet willekeurig terzijde geschoven, maar ingevuld binnen een kring van personen die voor deze taak zijn aangewezen, getraind en onder verantwoordelijkheid van het stembureau handelen.

De reden voor deze keuze ligt in de bescherming van het stemgeheim, de vrije wilsuiting van de kiezer en het beginsel van één kiezer, één stem. Artikel 29 van het VN-verdrag handicap ziet niet alleen op toegankelijkheid en ondersteuning, maar ook op het waarborgen van geheime stemming zonder intimidatie. De Nederlandse interpretatieve verklaring is eveneens mede vanuit die waarborgen opgesteld. De indiener sluit daarbij aan. Wanneer een kiezer in het stemhokje wordt bijgestaan door een meegebrachte of aangewezen derde, is voor het stembureau moeilijker te controleren of de ondersteuning beperkt blijft tot praktische hulp en of geen druk, sturing of beïnvloeding plaatsvindt. Bijstand door een stembureaulid biedt hiervoor een sterkere institutionele waarborg.

De indiener is zich ervan bewust dat in de memorie van toelichting de optie om ook kiezers met een lichamelijke beperking uitsluitend door een stembureaulid te laten bijstaan, wordt aangeduid als een achteruitgang van hun rechtspositie. De indiener deelt die waardering niet. Een rechtspositie wordt niet uitsluitend bepaald door de vraag of een kiezer een willekeurige derde in het stemhokje kan meenemen, maar ook door de vraag of de stem daadwerkelijk vrij, geheim, zonder druk en op gelijke voet met andere kiezers kan worden uitgebracht. Juist op die punten biedt dit amendement extra bescherming.

Daarnaast maakt dit amendement de regeling eenvoudiger en gelijkjer toepasbaar. Voor kiezers, stembureaus en gemeenten geldt één duidelijke norm: bijstand in het stemhokje wordt verleend door een lid van het stembureau. Dat voorkomt verschillende regimes afhankelijk van de oorzaak van de ondersteuningsbehoefte en draagt bij aan een uniforme uitvoering in het stemlokaal.

De indiener acht stembureauleden bovendien beter geëquipeerd om deze ondersteuning te bieden. Zij worden specifiek geïnstrueerd en getraind voor hun taak in het stemlokaal.

datum 2 juli 2026

blad 8

Daarmee blijft de toegankelijkheid van het stemmen voor kiezers die hulp nodig hebben behouden.

Ten slotte ziet de indiener hierin ook een praktische verbetering. De kiezer die ondersteuning nodig heeft, kan in ieder stemlokaal en op elk moment rekenen op beschikbare bijstand en is daardoor niet afhankelijk van het vooraf regelen van een eigen ondersteuner.

Verworpen. Voor: JA21 en BBB.

Artikel I, onderdeel B

7 → 9 (Schilder) over het op verzoek van de kiezer verlenen van bijstand door een door de kiezer aangewezen persoon

Dit amendement heeft als doel om kiezers zelf regie te geven over de ondersteuning die zij ontvangen in het stemhokje. Het wetsvoorstel maakt het mogelijk dat iedereen die hulp nodig heeft die hulp ook krijgt, maar bepaalt daarbij dat deze ondersteuning in principe alleen door een stembureaulid mag worden verleend. De indiener vindt dat een te beperkte benadering. Voor veel mensen is het juist belangrijk dat zij kunnen terugvallen op iemand die zij kennen en vertrouwen. Een partner, familielid, mantelzorger of begeleider weet vaak beter hoe iemand communiceert, waar iemand tegenaan loopt en welke ondersteuning nodig is om zelfstandig een stem uit te brengen. Juist dat vertrouwde contact kan ervoor zorgen dat iemand met meer zekerheid en minder spanning het hokje in kan kleuren.

Tegelijkertijd staat voor de indiener buiten kijf dat stemvrijheid en stemgeheim beschermd moeten blijven. Daarom blijft het mogelijk voor het stembureau om op te treden wanneer sprake lijkt te zijn van ongewenste beïnvloeding of druk. Op die manier wordt geen afbreuk gedaan aan de betrouwbaarheid van het verkiezingsproces. De indiener benadrukt dat de bevoegdheid van de voorzitter om bijstand door een door de kiezer aangewezen persoon te weigeren terughoudend dient te worden toegepast. Het enkele feit dat een begeleider een partner, familielid, mantelzorger of andere bekende van de kiezer is, vormt op zichzelf geen aanleiding om aan te nemen dat sprake is van ongewenste beïnvloeding. Van ingrijpen behoort slechts sprake te zijn indien concrete aanwijzingen bestaan dat het geheim van de stemming of de stemvrijheid van de kiezer niet worden gerespecteerd. Het uitgangspunt van dit amendement blijft dat de kiezer in beginsel zelf bepaalt door wie hij of zij wordt ondersteund.

Verworpen. Voor: 50PLUS, BBB, Lid Keijzer, Groep Markuszower en FVD.

Artikel I onderdeel B

20 (Clemminck) over het uitsluitend aanbieden van bijstand in de officiële talen

Dit amendement regelt dat de bijstand die een lid van het stembureau in het stemhokje verleent, uitsluitend plaatsvindt in het Nederlands, in de provincie Fryslân in het Nederlands of het Fries, en in de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba in het Nederlands, het Engels of het Papiamentu.

Het wetsvoorstel maakt het voor een ruimere groep kiezers mogelijk om bijstand te krijgen in het stemhokje. Daarmee wordt de rol van het stembureaulid in het stemhokje

datum 2 juli 2026

blad 9

uitgebreid. Indiener acht het van belang dat deze publieke taak wordt uitgevoerd in de in dit amendement aangewezen voertalen: het Nederlands, in Fryslân het Fries en in de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba het Nederlands, het Engels en het Papiaments.

Daarmee wordt voorkomen dat uit de voorgestelde uitbreiding van bijstand in het stemhokje een praktijk ontstaat waarin gemeenten of stembureauleden aanvullende voertalen moeten organiseren of toestaan. Een dergelijke praktijk kan leiden tot ongelijke uitvoering tussen gemeenten, onduidelijkheid voor stembureauleden en verminderde controleerbaarheid van de bijstand in het stemhokje. Juist omdat het stemgeheim en de stemvrijheid bij bijstand onder druk kunnen komen te staan, moet de communicatie door het stembureaulid zo eenduidig en controleerbaar mogelijk blijven.

Voor de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba sluit dit amendement aan bij de daar erkende officiële talen: het Nederlands, het Engels en het Papiamentu. Daarmee blijft het mogelijk om bijstand in het stemhokje op de BES-eilanden in die officiële talen te verlenen.

Dit amendement heeft uitsluitend betrekking op de taal die het stembureaulid gebruikt tijdens de daadwerkelijke bijstand in het stemhokje. Het regelt niet de algemene voorlichting buiten het stemhokje of de beschikbaarheid van schriftelijke voorlichtingsmaterialen. In het stemhokje mag het stembureaulid de bijstand dus alleen verlenen in de in het amendement aangewezen talen.

Verworpen. Voor: 50PLUS, JA21, Lid Keijzer, Groep Markuszower, PVV en FVD.

Artikel I onderdeel B

21 (Clemminck) over het waarborgen van zichtbare neutraliteit bij het verlenen van bijstand

Dit amendement regelt dat het lid van het stembureau dat in het stemhokje bijstand verleent, bij die taak zichtbaar neutraal optreedt.

Het wetsvoorstel kent aan stembureauleden een bijzondere rol toe. Zij kunnen in het stemhokje aanwezig zijn en kennismaken van de stemvoorkeur van een kiezer die bijstand nodig heeft. Juist in die situatie moet iedere schijn van beïnvloeding, druk of partijdigheid worden vermeden. De kiezer moet erop kunnen vertrouwen dat degene die in het stemhokje bijstand verleent, dat doet vanuit een strikt neutrale publieke taak.

De regering wijst er in de toelichting op dat bijstand door een stembureaulid meer waarborgen biedt, onder meer omdat stembureauleden neutraal en getraind zijn. Indiener acht het daarom logisch om die neutraliteit ook zichtbaar te borgen bij de meest gevoelige handeling: het verlenen van bijstand in het stemhokje. Het amendement maakt daartoe een beperkte, verkiezingsrechtelijke norm, zonder te veronderstellen dat voor stembureauleden in algemene zin een uniformplicht of vergelijkbaar wettelijk regime geldt.

Indiener onderkent dat deze norm kan raken aan de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging en aan de vrijheid van meningsuiting. De beperking is naar het oordeel van indiener gerechtvaardigd, omdat zij bij formele wet wordt gesteld, beperkt is tot de specifieke taak van bijstand in het stemhokje en strekt ter bescherming van stemvrijheid, stemgeheim en het vertrouwen in de onpartijdige uitvoering van het verkiezingsproces.

datum 2 juli 2026

blad 10

De norm ziet op zichtbare persoonlijke uitingen, waaronder kledingstukken en accessoires kunnen vallen. De norm ziet niet op de persoon van het stembureaulid of op uiterlijke kenmerken als zodanig, maar uitsluitend op zichtbare uitingen die een politieke, godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging kenbaar maken.

Voor politieke uitingen sluit dit aan bij de onpartijdige positie die stembureauleden in het stemlokaal reeds behoren in te nemen. Voor religieuze en levensbeschouwelijke uitingen concretiseert het amendement die neutraliteit uitsluitend voor de situatie waarin het stembureaulid in het stemhokje bijstand verleent.

De verplichting is beperkt tot het lid van het stembureau dat daadwerkelijk in het stemhokje bijstand verleent en tot het moment waarop die bijstand wordt verleend. Het amendement ziet dus niet op de kleding van de kiezer zelf en evenmin op uitingen buiten deze specifieke taak. Het doel is uitsluitend om de neutraliteit, de stemvrijheid en het vertrouwen in het verkiezingsproces te versterken.

Verworpen. Voor: 50PLUS, JA21, Lid Keijzer, Groep Markuszower en FVD.

Moties

22 (Schilder) over de doelgroep waarvoor ondersteuning in het stemhokje is bedoeld nader afbakenen

Verworpen. Voor: Lid Keijzer, Groep Markuszower en FVD.

23 (Mohandis) over bezien hoe belemmeringen voor kiezers en verkozenen met een beperking kunnen worden weggenomen

Aangenomen. Voor: PRO, de SP, 50PLUS, D66, Volt, de PvdD, het CDA, DENK, de VVD, de SGP, de ChristenUnie, JA21, BBB, Lid Keijzer en de PVV.

24 (Flach) over verkennen welke eenvoudige hulpmiddelen die bijdragen aan het zelfstandig uitbrengen van een stem, op grond van landelijke regels verplicht kunnen worden

Aangenomen. Voor: PRO, de SP, 50PLUS, D66, Volt, de PvdD, het CDA, DENK, de VVD, de SGP, de ChristenUnie, JA21, BBB, Lid Keijzer, Groep Markuszower en de PVV.